

ZAPISI O SINJSKOJ ALKI I NJIHOVA PRIMJENJIVOST U ETNOLOŠKOME ISTRAŽIVANJU¹

ANA-MARIJA VUKUŠIĆ

Institut za etnologiju i folkloristiku
10000 Zagreb, šubićeva 42

UDK 394.7(497.5 Sinj)(091)

Izvorni znanstveni rad
Original scientific paper
Prihvaćeno: 1. 11. 2007.

Autorica u članku predstavlja radove koji su na temu Sinjske alke nastali u razdoblju od kraja 18. do početka 21. st. Posebnu pozornost pritom pridaje etnološkim radovima, vidjeći u njima i građu za drukčije koncipirano stručno istraživanje Alke, koje usmjereno na odnos Alke kao čimbenika identiteta i njezine opstojnosti.

Ključne riječi: Sinjska alka, bibliografija, etnologija, povijest

Hrvatska je etnologija u duljemu razdoblju po svome utemeljenju bila usmjerena pretežno na one elemente kulture koji su po podrijetlu "narodni"² i pripadaju u područje ruralne kulture, a uglavnom kako bi otkrila i oslikavala neka ranija razdoblja (usp. Čapo-Žmegač 1998; Rihtman-Auguštin 1987:86).

Sedamdesetih godina 20. st. u domaću etnološku znanost počinju postupno prodirati svjetska etnološka, odnosno antropološka strujanja.

¹ Članak je većim dijelom nastao na temelju moga magistarskog rada (Vukušić 2004). Namjera mi je ovdje predstaviti dio članaka na temu Sinjske alke, izostavljajući većinom novinske priloge koji izvješćuju s priprema ili godišnjih izvedbi Alke, odnosno one koji se sadržajno preklapaju s citiranima. Od velike mi je pomoći u radu bila bibliografija radova na temu Sinjske alke do sredine 80-ih godina 20. st. što ju je priredio bibliotekar Šime Jurić (1988).

² Pri tome taj pridjev, kako su primijetile etnologinje Jasna Čapo Žmegač (1997) i Dunja Rihtman-Auguštin (2001:43–54) pri predstavljanju djela Antuna Radića kao utemeljitelja hrvatske etnologije, katkad označava socijalnu, a katkad nacionalnu kategoriju.

Kao posljedica toga prevladavajućoj se dijakronijskoj razini istraživanja, kombiniranoj s kulturnopovijesnom metodom, pridružuje i sinkronijsko pristup te se istraživački interesi šire i prema kulturi urbanih sredina, odnosno kulturi svakodnevice (usp. Belaj 1998:355–356).

S time u vezi dolazi i do preispitivanja pojedinih ključnih etnoloških pojmova kakav je, na primjer, pojam tradicije, odnosno običaja.³ Misao da tradicija nije okamenjeni prežitek prošlosti, nego pojava koja aktivno živi u suvremenosti i njoj se manje ili više prilagođava dovela je, među ostalim, i do razmišljanja o nastanku, održivosti, promjeni i izmišljanju tradicija.

Samo pitanje izmišljanja tradicija naćeo je britanski povjesničar Eric Hobsbawm (1983:1–14) podrazumijevajući pod tim procesom (*invention of tradition*) simbolićke radnje koje se izvode po odrećenim pravilima kako bi se pojedine norme ponašanja učinile uvriježenima te da bi se, referiranjem na odrećenu prošlost, uputilo na kontinuitet prošlosti i sadašnjosti.

Posebnu je važnost izmišljanje tradicija u domaćoj etnološkoj znanosti zadobilo nakon devedesetih godina 20. st. Domaći su primjeri tzv. izmišljanja tradicija u tome razdoblju baš pokazali kako je ranije spomenuto redefiniranje temeljnih etnoloških pojmova bilo ispravno. Pokazalo se, naime, kako su tradicije ćesto neodvojive od konteksta u okviru kojega egzistiraju, odnosno da su manje ili više izrazito ovisne o politićkim, povijesnim, kulturnim i društvenim prilikama trenutka u kojemu se pojavljuju. Tako je razdoblje nakon osamostaljenja Republike Hrvatske i ratnih zbivanja s time povezanih svoj odraz našlo i na području tradicijske kulture. Kao posljedica toga javila se i potreba da se raskrsti s različitim prilikama bivšega politićkog i društvenog sustava, što je dovelo i do revalorizacije vlastitih tradicija, ali i do distanciranja od «Drugoga», koji je to obilježje najćešće stjecao po kriteriju nacionalne pripadnosti, a tek katkad se izražavao i na lokalnoj razini.⁴

³ Potvrda je i primjer tomu skup "Istraćivanje obićaja – pojmovi i termini" što je u organizaciji Zavoda za istraćivanje folkloru (današnji Institut za etnologiju i folkloristiku) odrćan 1987. godine.

⁴ Najuoćljiviji primjer interesa hrvatskih etnologa s time u vezi jesu osvrti na svećanost *pupnatskih kumpanija* prilikom koje je odsjećena volovska glava, između ostaloga i kako bi mještani pokazali da je njihova *kumpanija* starija od onih što se izvode u susjednim mjestima (usp. Ćapo-Ćmegać 2000, Rihtman-Auguštin 2000:265–271, Vitez 2000).

Jedan je od primjera izmišljanja tradicija hrvatska etnologinja Dunja Rihtman-Auguštin (2000:258) zorno prepoznala i u proglašenju *Bokeljske mornarice 809, momaka Poljičke republike, (...) i Sinjskih alkara*⁵ povijesnim hrvatskim postrojbama, uočavajući pritom kako se nacionalna simbolika u narodnim tradicijama konstruira *ex post* i radi političke uporabe.

Slične su se primjedbe u javnosti javile i kada je godine 2001. u Splitu održan skup potpore tada aktualnome alkarskom vojvodi, koji je kao general hrvatske vojske bio optužen za ratni zločin. S njime je u vezi nekoliko mjeseci kasnije prekinuto tradicionalno predsjedničko pokroviteljstvo nad Alkom.⁶

Upravo me taj događaj, odnosno sukobi koji su na nekoliko razina (političkoj, lokalnoj, kulturnoj, alkarskoj, ...) nastupili kao njegova posljedica, ponukao na odabir Sinjske alke kao predmeta istraživanja magistarskog rada (Vukušić 2004). Pitanje odnosa tradicije i suvremenosti, odnosno u konkretnom slučaju pitanje načina i mjere u kojoj se tradicijom mogu artikulirati i prenijeti neka gledišta o suvremenosti, te s time u vezi odnosa šire alkarske zajednice⁷ prema tomu, ključne su točke na koje sam obratila pozornost. Pokazalo se da je isprepletenost tradicije i suvremenosti, odnosno značenje što ga je taj odnos proizvodio u kontekstu Alke jedan od najvažnijih čimbenika u njezinoj održivosti.⁸

Do takvoga sam zaključka došla uvidjevši i kako je šire značenje Alke dobrim dijelom konstruirano posredstvom brojnih medijskih priloga nastalih u različitim povijesno-političkim i društveno-kulturnim kontekstima. U ovome ću radu predstaviti te članke te ću se osvrnuti i na nekolicinu stručnih radova nastalih na temu Sinjske alke, upućujući na mogućnost njihove uporabe u drugačije koncipiranom etnološkom istraživanju.

⁵ Zagrade AMV.

⁶ Tim sam se događajima detaljnije bavila u članku "Transformacija pojma viteštva u Sinjskoj alki" (Vukušić 2002).

⁷ Pritom ne mislim samo na članove Viteškoga alkarskog društva, već na stanovništvo Cetinske krajine koje Alku smatra svojom tradicijom i rabi je kao jedan od faktora identiteta.

⁸ Opstojnošću Sinjske alke bavila sam se i u članku "Suvremenost, tradicija i sjećanje: Sinjska alka" (Vukušić 2005).

PRVI DOKUMENTI O SINJSKOJ ALKI (1. POL. 19. ST.)

Prvi dosad poznati spomen Sinjske alke seže na sam kraj 18. st., točnije u godinu 1798., a povezan je s molbom što su je alkari uputili tadašnjoj vlasti kako bi dobili nužna sredstva za održavanje igre. Obrazloženje je, među ostalim, potkrijepljeno mišljenjem da Alka *osposobljava domaće ljude za obranu od neprijateljskih napada*.⁹

Sličnoga su sadržaja i ostali dokumenti sve do godine 1818. Te je godine, naime, posjetom cara Franje I. Sinju i njegovom odlukom da se godišnje izdvaja svota potrebna za održavanje Alke riješen problem njezina financiranja, a sama se Alka od godine 1820. počela održavati na datum njezova rođendana.¹⁰ Upravo je svečanost organizirana prigodom toga posjeta bila povodom nastanku prvoga opisa Sinjske alke. Riječ je o pjesmi *La giostra di Sign nel giorno natalizio di S. M. imperatore e re Francesco I.* što ju je spjevao Kaštelanin Leonardo Dudan. Pjesma je, kao što ističe i njezin prevoditelj Šime Jurić (1981), izrazito prigodničarskog karaktera s težištem – karakterističnim za suvremenu književnost romantizma – na ljubavnoj priči alkara i sinjske ljepotice. Iako Jurić (ibid.) njezinu važnost vidi u činjenici da predstavlja prvi dokument o tome kako se Alka izvodila početkom 19. st., podatke što se iz nje mogu iščitati treba uzeti s rezervom. Naime, izrazito pjesničko dotjerivanje, kao i inzistiranje na rimama i osmercu, moglo je imati utjecaja i na opis same igre koji je u pjesmi, u odnosu na sam opis ljubavne priče, pomaknut u drugi plan.

Ako se, dakle, ta pjesma kao izvor podataka o Alki iz prvih desetljeća 19. st. uzme s rezervom, prvi njezin opsežniji opis, mnogo bliži današnjim odlikama, sadržan je u Statutu Viteškoga alkarskog društva – dokumentu koji sadržava pravila po kojima se Alka organizira i izvodi.¹¹ Najstariji primjerak

⁹ Bibliografija radova o Sinjskoj alki, što ju je napravio Šime Jurić, a koja sadrži i navedene arhivske dokumente, bila mi je od velike koristi u radu, kao uostalom i drugi njegovi radovi na tu temu.

¹⁰ Nakon toga i na rođendane narednih vladara: Ferdinanda i Franje Josipa, ali i prigodom posjeta kakvog predstavnika vlasti Cetinskoj krajini, odnosno Sinju. U ranijemu se razdoblju Alka održavala na blagdan Velike Gospe, odnosno na pokladni utorak.

¹¹ Kao i Dudanova pjesma, Statut je također, nekoliko desetljeća nakon što je sastavljen, originalno objavljen na talijanskom jeziku u knjizi Valentina Laga *Memorie sulla Dalmazia* iz godine 1870.

Statuta potječe iz godine 1833. i na njegovim se pravilima temelje sve kasnije nastale verzije. Te je godine skupina alkara s vojvodom, alaj-čaušem i sucima, a konzultirajući se s nekolicinom starijih alkara, odlučila napraviti pismeni naputak o pravilima održavanja Alke *po starinskom načinu i disciplini* (Jurić 1988:83). Iako se formalno organizirana udruga koja brine o Alki u tom Statutu ne spominje, činjenica da ga je potpisom odobrilo četrdesetak osoba govori o postojanju neformalno organizirane zajednice koja je smatrala potrebnim napisati taj pravilnik: *da bi se u potomaka sačuvao borbeni duh naših pređa, i da bi se sama Alka objasnila drugim novim lako shvatljivim potrebama*.¹²

Iako je velika vjerojatnost da je Statut nastao na temelju sličnih onodobnih pravilnika, ideja da se on uredi upravo za Alku, ali i način na koji je koncipiran, svjedoči o važnosti te igre za tamošnje stanovništvo. Statut donosi osnovne podatke o povijesnome događaju na kojemu se Alka temelji (pobjeda nad Turcima godine 1715.), načinu igranja, obvezama koje igrači i drugi sudionici (vojvoda, barjaktar, štitonoše, vodiči Edeka, glazbenici, suci i dr.) cijele svečanosti moraju poštovati te općenito pravila cijele ceremonije.¹³ Upravo se na pravila što ih taj Statut sadržava, baš kao i oni iz njega proizašli, često pozivaju autori većine kasnije nastalih radova na temu Alke.

Putovanja istaknutih predstavnika vlasti našim krajevima bila su povodom i narednim dvama člancima koji se tiču Alke: J. W. Sartorija i B. Biasoletta, koji su kao pratnja saksonske kralju Fridrihu Augustu II. vodili dnevnik putovanja te su, između ostaloga, opisali i Alku koja je izvedena prigodom njegova posjeta Sinju godine 1838.¹⁴

Putovanja istaknutih predstavnika vlasti našim krajevima i izvedbe Alki što su ih Sinjani tim prigodama upriličili nesumnjivo su imali utjecaja i na

¹² Trenutak odobravanja Statuta od strane vlasti Jurić (1988:69) smatra i neformalnim priznanjem kao posebnog udruženja skupa sinjskih alkara, koje se pod tim nazivom registriralo sedamdesetih godina 19. st. s brigom o redovitom godišnjem priređivanju Alka kao osnovnim zadatkom. U nastavku ću za Statut Viteškog alkarskog društva koristiti skraćenicu Statut, a za Viteško alkarsko društvo VAD.

¹³ Statut se do danas u pojedinim segmentima mijenjao nekoliko puta, no te su promjene uglavnom povezane s okolnostima u kojima se Alka održavala, a manje se odnose na sama pravila igre, ponašanja i izbora natjecatelja i ostalih sudionika.

¹⁴ Više o tome vidi kod Jurić 1988:264–272.

popularizaciju Alke. Osim toga, interesu za njome pridonijelo je i razdoblje romantizma. Potraga za reprezentativnim tradicijama morala je zastati i na Alki zbog njezinih specifičnih obilježja, a posebno stoga što su se igre njoj slične u drugim našim krajevima prestale izvoditi.¹⁵

OD PRVIH ZAPISA O SINJSKOJ ALKI NA HRVATSKOME JEZIKU DO SREDINE 20. ST.

Prvi osvrti domaćih autora na Alku, pisani hrvatskim jezikom, javljaju se negdje od sredine 19. st. Za razliku od prije spomenutih radova, njihovo je težište više usmjereno na značenjsku dimenziju Alke, dok opisi same izvedbe i pravila imaju tek sekundarnu ulogu služeći tomu kao svojevrsni uvod. S jedne strane snažno naglašavaju povezanost Sinjske alke uz borbu s Turcima, a s druge, s time u vezi, nagovješćuju značenje koje ona ima ili bi trebala imati za puk Cetinske krajine. Primjer su tomu članci koje godine 1846. objavljuje zadarski književni časopis "Zora dalmatinska", a potpisuju ih književnik Jeronim Vrdoljak Imoćanin te arheolog i povjesničar Šime Ljubić.

Vrdoljak Alku motri u širem kontekstu igara što ih je donedavna prakticiralo i stanovništvo Makarske i Imotskoga, predmnijevajući univerzalno značenje te igre na dotične zajednice. U osnovi, način na koji on prezentira Alku ima svrhu prosvijetliti Sinjane na vrijednosti što ih igra sa sobom nosi. Alku tako naziva *liepim običajem*, koji se *biaše tako udomovio da dojde kao najsvetii zavičaj medju pukom, i medju ostalim zabavam narodnim najponositii u svomu veličanstvu, promišljajući hrabrenost naših izabranih vitezovah i poznanjstvo podpuno okretanja bojnog koplja...* (Vrdoljak 1846:199). Odajući priznanje Sinjanima što su igru održali, on zapravo izražava žalost zbog njezina odumiranja u Makarskoj, gdje se izvodila *dokno njezini verlih stanovnici di hau još duhom narodnosti više nego sada*. Također, ne mireći se s činjenicom napuštanja te igre u rodnome mu Imotskom, zahtijeva njezino obnavljanje *barem ako ne za drugo za prizovnut na pamet starih Imoćanah hrabrenstvo, sklad, ljubav i celovitoh prijateljstvo koga su deržali medju sobom* (ibid.:199–200). Alka kakvom je Vrdoljak prezentira zapravo je metafora morala, odnosno stanja u određenoj društvenoj zajednici. Vidi je

¹⁵ Zadnja se alka odigrala u Makarskoj 1832., a u Imotskom 1840. (Jurić 1965:63).

kao svojevrsni medij putem kojega se temeljne vrijednosti jedne zajednice (*junaštvo, sloga, bratstvo, slavenstvo* i sl.) najsigurnije prenose iz jedne generacije u drugu. Stoga se ne libi važnošću je usporediti sa starogrčkim igrama što, uostalom, u istome broju "Zore dalmatinske" čini i Šime Ljubić (1846). No ipak, iako kao i Vrdoljak silno hvali Sinjane zbog Alke, Ljubić to izražava na nešto "prizemniji" način: opisom svečanosti prigodom posjeta saksonskog kralja Fridriha Augusta II. (1827–1854) Sinju godine 1838.

Drugu polovicu 19. st., što se istraživanja Alke tiče, obilježili su radovi dvojice franjevac: Šimuna Milinovića i Ivana Markovića.

Djelujući kao profesor u sinjskoj gimnaziji prije no što je postao barskim nadbiskupom, fra Šimun Milinović imao je priliku upoznati ljude Cetinskoga kraja i njihove običaje. Baš kao i dvojica prethodnih autora, divi se Alki, naziva je *starinskom igrom naroda našega*, a njezino uvođenje u Sinj opisuje riječima: *Na 14. Kolovoza pobjegoše (Turci), a za njimi se otisnuše Cetinjani i Sinjani, i stigoše ih na Prologu planini, gdje im teški poraz daše. Za takovu hrabrost ustanoviše Alku, koja bi imala sjećati unuke na slavna djela njihovih pradjedovah, i tako da bi kroz viekove slava slavu dočekivala.* (Milinović 1863:132). Osim opisa nošnje i pravila igre, Milinović se, čini se prvi put, a tomu je nesumnjivo pridonio njegov svećenički poziv, posebno osvrnuo i na ulogu koju je u slavnoj bici odigrala Blažena Djevica Marija. Trojstvo što ga čine bitka s Turcima, Gospa i Alka prožima i rad fra Ivana Markovića. Povod djelu "Sinj i njegovo slavlje" (1887) što ga Marković potpisuje bila je dvjestota obljetnica doseljenja Ramljana u Cetinsku krajinu. Posebnu vrijednost knjizi daje opsežno poglavlje o povijesti Cetinske krajine u okviru kojega autor, oslanjajući se na ranije prikupljene povijesne podatke zaslugom franjevca Glunčevića, čitatelja uvodi u pozadinu doseljenja Ramljana u Cetinsku krajinu.¹⁶ Marković posebno nastoji naglasiti žrtvu koju je svećenstvo Rame moralo podnijeti odlukom i samom migracijom, ali i njihove zasluge za obnavljanje ukupnog života opustjeloga Cetinskog kraja. Iscrpno opisujući napuštanje ramskoga samostana na koji se uspomena "materijalizirala" u slici Gospe od milosti što je sa sobom ponese, Marković ističe vjerovanje u njezinu moć iskazanu u bici godine 1715., djelujući tako i

¹⁶ Doseljenjem Ramljana u Cetinsku krajinu bavio se i književnik Ivan Aralica u romanu *Put bez sna*.

na pučko prihvaćanje legende o Gospi Sinjskoj. Središnje mjesto u proslavi ove obljetnice imalo je, piše Marković, upravo odigravanje Alke, a o njezinoj važnosti svjedoči prisustvo vrhova crkvene, civilne i vojne vlasti.

Taj podatak potvrđuje već spomenuto sve intenzivnije vezivanje predstavnika vlasti uz Alku, vjerojatno na samome početku toga *procesa* inicirano financijskim razlozima.¹⁷ Dok je krajem 18. i početkom 19. st. vapaj alkara bio upućen predstavnicima vlasti kako bi, pokazavši im igru, prikupili nužna financijska sredstava za njezino održavanje, na pomak u njezinoj popularnosti i javnome vrednovanju stoljeće kasnije ukazuje činjenica da su alkari godine 1921. bili pozvani doprinijeti svečanosti vjenčanja kralja Aleksandra.¹⁸

Neizostavno vezivanje Alke uz ostale slične igre naših krajeva i njezino simboličko "pražnjenje" kroz percepciju slavljenja pobjede iz godine 1715., od 20. st. počinje postupno sve više mjesta ustupati suvremenoj simbolici uključujući u sebe neke novije i aktualnom vremenu "potrebnije" povijesne činjenice. Primjer je toga i knjižica koju je povodom gostovanja alkara u Beogradu na spomenutom vjenčanju napisao učitelj i alkar Josip Boko (1922; usp. i Barać 1922). Negativan odnos prema prethodnoj vlasti što je ranije – podsjetimo se alkarskih pisama – molbi za financiranje s početka 19. st. – imao ulogu tek pomoćnoga sredstva za stjecanje potrebnih financijskih sredstava, zadobiva sada, sudi li se prema navedenom Bokinom djelu, drugačiji izraz i značenje. Način na koji autor u ime svih alkara izražava ponos zbog sudjelovanja na toj svečanosti, oslikavajući između ostaloga svjetove dviju neposredno izmijenjenih vlasti, pri čemu je *crne gavranove, crnu stražu i crve narodne*, zamijenilo *dugo željkivano sunce jugoslavenstva i slobode*, odaje uspostavu nove dimenzije povezanosti Alke s aktualnom

¹⁷ Riječ *proces* rabim ovdje zbog različitih odlika i oblika uzajamnosti Alke i vlasti u različitim razdobljima. Naime, veza alkara s vlašću bila je u određenoj mjeri prisutna već krajem 18. st., a ogleda se iz sadržaja pisama kojima su alkari molili vlast za odobravanje određenih sredstava za održavanje igre. Odluka Franje I da se godišnje izdvaja svota za potrebe Alke bitno je utjecala na "razvoj" Alke jer se ona i u narednomu razdoblju vezivala uz vlast koja je barem djelomično bila njezin financijer.

¹⁸ Popularizaciji Alke nesumnjivo je pridonio i "Alkar" Dinka Šimunovića objavljen početkom 20. st., koji je kasnije preveden na više stranih jezika.

vlašću. Ranije osobine, kako se mogu iščitati iz dostupnih radova, ukazivale su na iscrpljenost međusobnog odnosa u polučivanju dobrobiti obiju u njega uključenih strana: alkari su dobivali potrebna sredstva i uspijevali bez teškoća odigrati Alku, a predstavnici vlasti prikupljati političke bodove kod "zadovoljenih masa".

Među nekolicinom pretežno novinskih uradaka o Alki, čija frekventnost od tridesetih godina 20. st. postaje sve zamjetnija, izdvojiti ću ovdje, djelomice i kao svojevrsni nastavak Bokina rada, ali sada u ponešto izmijenjenom kontekstu, članak Marka Bakovića (1939) jednostavno naslovljen "Sinjska alka". Iako autor donosi kratki historijat Alke i pregled određenih dijelova Statuta, u osnovi je njegova rada potreba da prosvijetli čitatelja. Revoltiran karakterom dosadašnjih pisanja o Alki kroz koja se ona prezentirala kao *nekakva utakmica* čime je u javnosti stvarana pogrešna predodžba, autor nastoji posebno istaknuti prešućivanu *nacionalno-historijsku podlogu* koju Alka posjeduje. Štoviše, on ne zastaje na toj primjedbi, nego je dovodi u vezu s društveno-povijesnim kontekstom razdoblja kroz koja je Alka tijekom svoga postojanja prošla. Otkrivajući podlogu takvih načina prezentiranja Alke u javnosti u lukavosti stranih vlastodržaca, on kao da želi osvijestiti čitatelja i pomoći mu da pojmi "prave" odlike Alke. Svoje mišljenje izražava riječima:

"Razvijanje nacionalnog osjećaja i junačkih vrednota kod jednog naroda nimalo ne konvenira drugom neprijateljski raspoloženom narodu nego isti nastoji da, služeći se dvjema suprotnim metodama, te vrline dokine. Ukoliko nije u stanju da ih silom satire, taj podli prirodni neprijatelj ide drugim putem; potpomaže razvitak narodnog duha, a nastoji da moralnu i fizičku krijepost tog naroda upotrijebi u svoju korist. Tako je bilo s Alkom." (Baković 1939).

Izuzme li se ranije spomenuta knjiga fra Ivana Markovića koja u nešto opsežnijem obliku obuhvaća širi povijesni kontekst uvođenja Alke u Sinj, najveći dio dosada spomenutih radova na sažet način prikazuje pretežno tek pojedine njezine segmente. Prve se publikacije širega opsega, koje pojedinačno razrađuju određene dijelove Alke te ih spajaju u cjelinu izdanja nastojeći stvoriti što cjelovitiju sliku o njoj, javljaju šezdesetih godina 20. st.

RAZDOBLJE OD SREDINE 20. ST. DO POČETKA 21. ST.

Nekolicini se kraćih novinskih članaka koji se bave podrijetlom Alke (npr. Belas 1939, Berić 1948) šezdesetih godina pridružuju i radovi koji Alku razmatraju u kontekstu viteških igara općenito (Jurić 1960), a katkad ih potpisuju upravo etnolozi (Kretzenbacher 1966, Kuret 1963, Nikolić 1964a, 1964b).¹⁹

Povod je nekolicini izdanja o Alki bila proslava njezine 250. obljetnice godine 1965. U monografiji "Sinjska alka: informativni vodič po Cetinskoj krajini" Šime Jurić (1965) uz podatke o samoj Alki (odjeća i oprema sudionika, pravila i tijek igre i sl.) piše i o geografskom smještaju Cetinske krajine te o njezinim gospodarskim i povijesno-političkim prilikama. Iste je godine objavljena i kronika same proslave, a pokrenut je i list "Alkar" koji je povremeno izlazio sve do 1991.²⁰ Zanimljivo je da Jurićevo djelo, posebno ima li se na umu opseg i koncepcija te publikacije kao sveobuhvatnog prikaza Alke, a jednako tako i spomenuta kronika – iako naglašavaju bitku iz 1715. kao izvorište Sinjske alke – prešućuju ulogu Blažene Djevice Marije u njezinu raspletu. To ne treba čuditi, uzme li se u obzir tada važeći politički poredak s čijom je ideologijom "zaboravljanje" ili prešućivanje u puku prihvaćene Marijine uloge bilo u skladu.²¹ Stoga su se za taj naizgled slučajni propust pobrinuli svećenici sinjskoga samostana. Okupljeni radovima pretežno religioznoga karaktera u "Sinjskoj spomenici" što ju je, iste godine kao i dva ranije spomenuta izdanja, uredio fra Josip Soldo (1965), dali su svoj obol proslavi te obljetnice.²²

¹⁹ O tim će radovima biti riječi u nastavku.

²⁰ List "Alkar" je pretežno objavljivao podatke o pripremama za nadolazeću Alku, odnosno izvještaje s proteklih svečanosti. Kroz te se izvještaje i planove, često nastale na temelju intervjua s aktualnim vojvodama, ogleda stanje u Alki te problemi s kojima se VAD susretao pri organiziranju svečanosti. Nezaobilazni su prilozi tog lista bila i sjećanja na žrtve Cetinske krajine tijekom Drugoga svjetskog rata, ali i isticanje zastupljenosti branitelja u alkarskim redovima. Osim toga zanimljivo je spomenuti da se 60-ih i 70-ih godina osjećala potreba turističke prezentacije Alke i njezine popularizacije u te svrhe.

²¹ O funkcioniranju etnoloških istraživanja u komunističkom razdoblju, iz kojih bi se posredno mogli izvući i zaključci o nezastupljenosti religijskog aspekta pobjede nad Turcima u toj monografiji, vidi npr. Rihtman-Auguštin 2001:125–178.

²² Navedeno djelo osim radova koji se bave poviješću svetišta Čudotvorne Gospe Sinjske, sadrži i one o povijesti Sinja i Cetinske krajine, posebno s aspekta uloge određenih franjevacu na njezin duhovni razvoj.

Preskoči li se niz članaka pretežno objavljivanih u dnevnome tisku i usmjeren uglavnom na pripreme/izvještaje s alkarskih svečanosti, sljedeća godina važna za istraživanje Alke je 1987. Te je godine, naime, objavljena monografija "Sinjska alka" koja, osim priloga o povijesti Cetinske krajine, sadrži i radove koji s etnološkog gledišta razrađuju pojedine aspekte Alke.²³ Osim tih radova, u odnosu na ranija izdanja o Alki, monografija sadrži opsegom, sadržajem i pratećim fotografijama bogatije priloge o alkarskoj nošnji, oružju i opremi, konjima te pravilima po kojima se Alka odigrava.

Nekoliko godina po objavljivanju te monografije raspala se Jugoslavija. Kao posljedica toga su, između ostaloga, uslijedili i procesi revalorizacije, reaffirmacije i transformacije pojedinih segmenata tradicijske kulture, što je svoje odjeke našlo i u kontekstu Alke.

Iz gotovo nebrojiva mnoštva pretežno novinskih uradaka o Alki, koji se razlikuju – nerijetko i osobinama tiskovina i autora što ih objavljuju – porukom koju odašilju, izrastaju dvije koncepcijski, sadržajno i namjenom suprotstavljene publikacije: "Hrvatski duh alke" Petra Vučića (1998) i (foto)monografija "Alka" koju je uredio Boris Ljubičić (2001).

Nudeći svojevršno opravdanje vlastitomu pothvatu u osloncu na nekoliko važnijih teorija simbolizma, Petar Vučić nastoji ukazati na Alku kao masovni simbol s kojim bi se svi Hrvati trebali identificirati budući da je u njoj *zgušnjuta povijest hrvatskoga naroda*. Tragajući za skrivenim značenjima što ih, sad u pojedinim segmentima, sad u cjelini, Alka utjelovljuje, Vučić nastoji iskazati njezinu izvorno nacionalnu simboliku, koja je u lokalnim prilikama za to prikladnih značajki "hrvatskog dinarstva" tek našla sebi prilagođenu formu.

Stoga, poimajući dinarstvo kao srž nacionalnoga bića koje je kao takvo (lokalno) podređeno nacionalnome, Vučić zaključuje kako je percepcija Alke kao cetinske igre zapravo posljedica djelovanja cenzora. Naime, on nastoji ukinuti i Statutom definiranu odredbu prema kojoj je participiranje u Alki određeno kriterijem lokalnosti, primjedbom da takav kriterij omogućuje i "vjekovnim hrvatskim neprijateljima" sudjelovanje u Alki te da ga hitno treba zamijeniti kriterijem nacionaliteta.

²³ O njima će biti riječi u nastavku.

Posebno se zanimljivim čini cilj koji si je Vučić na početku knjige dao: pridonijeti shvaćanju o važnosti uloge i mjesta Hrvata u europskoj civilizaciji, odnosno ukinuti percepciju koja se povremeno pojavljuje u javnosti, a tiče se smještanja Hrvata u balkanske okvire.

Za razliku od toga, monografija iz godine (Ljubičić, ur. 2001), iako se pojavljuje u gotovo jednakom društveno-političkom kontekstu, ne pretendira polučiti dokaze o Alki kao nacionalnoj ili regionalnoj vrijednosti. Način na koji je Alka prezentirana u tome djelu dozvoljava da je se istodobno motri i kao nacionalnu i kao regionalnu, odnosno lokalnu znamenitost, a uz to, što je posebno važno, i svjetsku. Monografija ne obiluje tekstovima; sadrži tek osnovne podatke o povijesti kraja i Alke te o nekim (strancu) zanimljivim pratećim obilježjima. No, to joj ne umanjuje vrijednost jer bogata fotodokumentacija Alke može svjedočiti gotovo istom mjerom kao i pisana riječ. Stoga je, usporedi li se s Vučićevim djelom, posebno u pogledu zadanoga cilja, zanimljivo zamijetiti da ova monografija mnogo više, iako to nigdje ne naglašava eksplicitno, ukazuje na mjesto Alke u lokalnoj i nacionalnoj zajednici, ali joj istodobno i ocrta smjer kojim, u svjetskim razmjerima i kontekstu globalizacijskih procesa, treba hoditi.²⁴

ALKA I ETNOLOGIJA

Radovi kojima je Alka bila temom, a nastali su s etnološkog gledišta, mogu se okvirno podijeliti u dvije skupine. Tako se može reći kako je etnološki interes za Alku šezdesetih godina i nešto kasnije bio orijentiran pretežno na njezino podrijetlo. Primjeri su tomu opsežne studije Nike Kureta (1963) i Leopolda Kretzenbachera (1966) o srednjovjekovnim viteškim igrama općenito, u okviru kojih je i Alka našla svoje mjesto. U isto je vrijeme nastao i jedan domaći osvrt na podrijetlo Alke i njezino mjesto među srednjovjekovnim viteškim igrama (Jurić 1960). Iako nije nastao iz pera etnologa, članak doprinosi boljemu poznavanju te igre, posebno uslijed činjenice da je, za razliku od ranije navedenih, objavljen na hrvatskome jeziku pa je, kao takav, dostupan široj (domaćoj) publici. Bez obzira na to što se kriteriji podjele viteških igara koje spomenuti autori uvode ponešto

²⁴ O takvome pozicioniranju Alke govori i naziv monografije u kojemu je izostao uobičajeni pridjev "sinjska".

razlikuju, njihova se gledišta stapaju u ideji kako su viteške igre u začetku općenito imale funkciju vojničkoga uvježbavanja, a nju je u kasnome srednjemu vijeku gotovo potpuno zamijenila ona zabavna. Alku se na temelju tipologije srednjovjekovnih viteških igara što je ti autori podastiru može povezati s igrama tipa *quintane*, vrste natjecanja čiji su se sudionici međusobno odmjeravali u nekoj vještini.

Specifična je obilježja srednjovjekovna viteška igra u Sinju dobila prilagođavajući se novome kontekstu (prostor, vrijeme). Pitanje preobrazbe inozemne igre u lokalnu tradiciju, kao i opstojnosti Sinjske alke, upravo je izišlo iz pera jednoga etnologa. Naime, prikazujući rad "Sinjska alka" što ga je u časopisu "Folklore" objavila M. Wenzel, srpski je etnolog Dušan Nedeljković (1962) iznio kritiku koja se odnosi na neistraženost i nepovezanost Alke s uvjetima što su ih u tome području stvorile povijesne prilike.

Možda i kao svojevrsan odgovor svome kolegi Nedeljkoviću, Desanka Nikolić (1964a, 1964b) nedugo je zatim objavila dva članka na temu Sinjske alke. Specifične prilike u Cetinskoj krajini na prijelazu 17. i 18. st. bile su joj polazišna točka u pokušaju objašnjenja podrijetla Alke i njezine datacije u Cetinskoj krajini. Doduše, ona ne promatra Alku u kontekstu srednjovjekovnih viteških igara kao što to čine Jurić, Kretzenbacher i Kuret, ali nastoji potvrditi njezino dublje cetinsko podrijetlo. Svoje gledište zasniva na pretpostavci kako je Cetinjanima borba s Turcima poslužila tek kao poticaj da transformiraju elemente već postojeće tradicije. Pri tome povezuje nazive i uloge pojedinih alkarskih časnika (u prvome redu alaj-čauša i kumova) s njihovom ulogom u okviru svadbenih običaja što se susreću u pojedinim mjestima tadašnje Jugoslavije.²⁵ Transformacija postojećih svadbenih običaja u igru dogodila se, smatra ona, zbog toga što je stanovništvo Cetinske krajine, smješteno na razmeđu mletačkoga i turskog teritorija, često susretalo pripadnike tih dviju vojski pa ih je to potaknulo da oblikuju igru u vojničkom, ratničkom stilu, a u nju su uklopili elemente već postojeće tradicije.

Međutim, autorica zanemaruje postojanje sličnih igara u drugim našim krajevima, čime se spontani nastanak ove igre kao transformacije,

²⁵ Tako, između ostaloga, odnos kumova prema mladenki povezuje s ulogom alkarskih kumova; alaj-čauševa svadbena uloga nadziranja tijeka svadbe i mjesto na začelju povorke kojoj je na čelu barjaktar asociiraju je na ulogu alkarskog alaj-čauša, odnosno barjaktara i sl.

preuzimanja i napuštanja određenih elemenata tradicije naglo rasplinjava u nedostatku mogućnosti istovremenog nastanka istih ili vrlo sličnih igara u različitim krajevima.²⁶ Jednako tako, dio uloga koje se susreću u Alki podudara se s onima u nekim inozemnim igrama. Na primjer, usporedi li se Alka s igrom koja se godine 1762. izvela u Udinama (usp. Kuret 1963:43–48), premda po tipologiji ta igra pripada vrsti *gađanja Saracena*, mogu se uočiti sličnosti u sastavu sudionika. Iako se na osnovi opisa udinske igre teško može razabrati uloga alkarskog "alaj-čauša", jasno se spominju "maestro di campo" koji bi ulogom odgovarao alkarskom vojvodi, dok su "padrini" kao pratitelji natjecatelja ulogom slični nekadašnjim alkarskim kumovima i sl. Stoga se može govoriti tek o promjeni naziva, odnosno zamjene "originalno talijanskih" onim domaćima, no na osnovi dostupnih podataka nije moguće utvrditi kada se ta preobrazba dogodila, odnosno, jesu li Sinjani primili igru s talijanskim nazivima pa ih izmijenili ili su postojeće nazive dobili zajedno s igrom, a jednako je tako moguće i da su nazivi bili izmiješani.²⁷

U drugu bi skupinu etnoloških radova koji se Alkom bave pripadali radovi *Alkarska nošnja* (Vidović-Begonja), *Alkarsko oružje* (Gamulin) i *Alkarski konji i konjska oprema* (Alaupović-Gjeldum i Batarelo). Objavljeni su godine 1987. u monografiji "Sinjska alka" te su, na što već njihovi naslovi upućuju, usmjereni na pojedine aspekte materijalne kulture uz Alku vezane.

Zanimljivo je spomenuti kako znamenke godine u kojoj je ta monografija objavljena asociraju na proslavu prigodom koje je Marković stoljeće ranije objavio knjigu "Sinj i njegovo slavlje" (1887). Pa, iako bi se Markovićevu nakanu da doseljenju Ramljana posveti knjigu moglo motriti i s aspekta njegova svećeničkog poziva – ima li se na umu uloga toga stanovništva na osnutak Svetišta – zanimljivo je da nova monografija osim godine objavljivanja ničim posebnim u svome sadržaju ne upućuje na tu obljetnicu.

²⁶ Igre Alki manje ili više slične bile su poznate u još nekim hrvatskim mjestima, primjerice Dubrovniku, Splitu, Šibeniku, Makarskoj, Imotskome, Barbanu, Zagrebu (*prstenec*) i drugdje, uglavnom po (pri)obalnim krajevima (usp. Kuret 1963, Šundrica 1981, Božić-Bužančić 1979, Klen 1976, Bonifačić-Rožin 1972, Jurić 1965).

²⁷ Inače, naziv, odnosno uloga "maestro di campo" (*Majstor bojnog polja*) pojavljuje se i u okviru pantomime što se izvodi u sicilijanskoj pokrajini Palermo kao dio karnevalske priredbe. Taj se lik bori protiv Turčina kako bi osvojio Kraljicu, osigurao potomstvo i obnovio vrijeme (usp. Bonanzinga 2001:148).

Ono se tek spominje u Jurićevu prilogu (1987:26–27) o povijesti Cetinske krajine, dok se legenda, odnosno predaja o Gospi sinjskoj i ovaj put, kao i u monografiji iz 1965., uopće ne spominje. Važno je to spomenuti budući da se Alka, što je već nekoliko puta navedeno, simbolički oslanja na razdoblje borbi s Turcima, kojemu je legenda o Gospi sinjskoj neizostavan dio, o čemu posebno svjedoči mnoštvo primjera iz usmene tradicije Cetinskoga kraja (usp. Bošković-Stulli 1967/86; Zečević 1987).²⁸ Prešućivanje uloge Blažene Djevice Marije u pobjedi nad Turcima u kontekstu Alke ne treba čuditi, budući da su sakralni elementi tradicija u razdoblju socijalizma često bili zanemareni u etnološkim istraživanjima (usp. Rihtman-Auguštin 2001:166, 169–178). Stoga ne iznenađuje da spomenuta monografija, uz ranije navedene radove, sadrži i prilog koji razmatra ulogu tadašnjega predsjednika države Josipa Broza Tita u održavanju Alke (Vuletić 1987:70–72), posebno zbog činjenice da je Tito od godine 1959. bio njezin pokrovitelj, a od 1978. i počasni alkarski vojvoda..

Iako su ranije spomenuti članci usmjereni većinom na materijalne aspekte kulture uz Alku vezane te se na prvi pogled čini da im je opis tih elemenata ujedno i krajnja svrha, oni posjeduju i sekundarnu ulogu koja se ostvaruje u njihovoj potencijalnoj daljnjoj primjenjivosti (i) u etnološkim istraživanjima. Na primjer, upravo su mi ti i takvi radovi poslužili kao građa koju sam koristila pri istraživanju opstojnosti Alke i njezine uloge u konstruiranju identiteta lokalne zajednice. Iako se značenjska dimenzija Alke iz tih radova teško može neposredno iščitati, važno je napomenuti kako je ona jednim dijelom vezana baš uz specifične elemente materijalne kulture. Naime, nazivi, karakteristike i uporabno vrijeme predmeta koje ti članci obrađuju snažno upućuju na razdoblje borbi s Turcima. Zbog toga njihova prisutnost u kontekstu Alke omogućuje stalno podsjećanje na povijesni događaj koji je u ishodištu uvođenja te igre u Sinj. Doda li se tome i bogata usmena tradicija koja se zasniva na razdoblju borbi s Turcima, a koja je djelomično inkorporirana

²⁸ O tome koliko je razdoblje borbi s Turcima bilo utkano u svakodnevicu cetinskog seljaka svjedoči i Stullijeva (1967/68:34) primjedba: "(...) tradicijom, a ne novim životnim potrebama protkan je čitav njen [mase seljaštva] materijalni i ostali život. Ona održava živu uspomenu na "stara herojska vremena borbi s Turcima", slavi u pjesmi i običajima svoje junake i megdandžije, pjeva pjesme..." (Zagrade AMV)

i u Alku, ta se igra pokazuje jednim od mehanizama posredstvom kojega se uspomena na davnu pobjedu artikulira i prenosi generacijama, odnosno kao poseban oblik komemorativne ceremonije (usp. Vukušić 2004, 2005). To je ujedno i jedan od razloga njezine gotovo trostoljetne opstojnosti, ali i trajnosti identiteta lokalne zajednice na tome zasnovanoga.

Jednako tako, u skladu s poimanjem tradicije kakvo je naznačeno u uvodnome dijelu ovoga rada, a koje naglašava njezinu ovisnost o širemu kontekstu, jasno je da se značenje Alke ne iscrpljuje tek u podsjećanju na pobjedu predaka nad Turcima davne 1715. godine. Shvaćanje Alke kao sinkretičkog fenomena u kojemu se igrači i tradicijski elementi međusobno spajaju i nadopunjuju otvara mogućnost da se njome, osim uspomene na slavnu pobjedu predaka, prenesu i gledišta lokalne zajednice o nekim suvremenim pitanjima, o čemu svjedoči i velik dio primjera spomenutih u ovome radu.²⁹

Naime, nepromjenjivost strukturnih obilježja Alke kao igre (propisanih Statutom) ne mora nužno, a najčešće to i nije tako, koincidirati sa simbolikom koja se njome prenosi, ali ju, naglašavajući kontinuitet prošlosti i sadašnjosti, u bitnoj mjeri legitimizira.

LITERATURA I ZVORI

- ALAUPOVIĆ-GJELDUM, Dinka i Stjepan BATARELO. 1987. Alkarski konji i konjska oprema. U (ur. odbor Rajko Bobot et.al.): *Sinjska alka*, Beograd: Jugoslavenska revija i Sinj: Viteško alkarsko društvo, 99–109.
- ARALICA, Ivan. 1982. *Put bez sna*. Zagreb: Znanje.
- BAKOVIĆ, Marko. 1939. Sinjska alka. *Hrvatski glasnik* 2, 188: 10–11.
- BARAČ, Josip. 1922. Alkar. Alkarske utakmice. *Sinjska alka*. *Vreme* 2, 167:5.

²⁹ U javnosti je danas vjerojatno najprepoznatljiviji primjer toga način na koji se u okviru 286. Alke izrazilo nezadovoljstvo zbog podizanja optužnice za ratni zločin protiv tada aktualnog alkarskog vojvode, što je dovelo i do prekida tradicionalnog predsjedničkog pokroviteljstva nad tom igrom. Više o tome vidi u Vukušić 2002.

- BELAJ, Vitomir. 1998. Povijest etnološke misli u Hrvata. U (Jasna Čapo Žmegač et. al., ur.): *Etnografija: svagdan i blagdan hrvatskoga puka*, Zagreb: Matica hrvatska, 337–357.
- BELAS, Ante. 1939. Viteške igre u dalmatinskim gradovima u prošlosti. *Hrvatski glasnik* 2, 200: 9–10
- BERIĆ, Dušan. 1948. Alka u prošlosti Dalmacije. *Slobodna Dalmacija* 6: 2–3
- BOKO, Josip. 1922. *Alkari na kraljevoj svadbi*. Split: Tisak "Jugoslavenske štamparije".
- BONANZINGA, Sergio. 2001. Kršćani i Mauri u sicilijskoj tradiciji: Dramske, plesne i glazbene izvedbe. *Narodna umjetnost* 38/2:143–162.
- BONIFAČIĆ ROŽIN, Nikola. 1972. Pokladne igre u starom Zagrebu. *Narodno stvaralaštvo – folklor* 41–43:61–68.
- BOŠKOVIĆ-STULLI, Maja. 1967–68. Narodne pripovijetke i predaje Sinjske krajine. *Narodna umjetnost* 5–6:303–429.
- BOŽIĆ-BUŽANČIĆ, Danica. 1979. Viteške igre i natjecanja snage i spretnosti u Splitu od XVII do polovice XIX stoljeća. *Povijest sporta* 10, 40:3404–3421.
- ČAPO-ŽMEGAČ, Jasna. 1997. Antun Radić i suvremena etnološka istraživanja. *Narodna umjetnost* 34/2:9–33.
- ČAPO-ŽMEGAČ, Jasna. 1998. Elementi hrvatske seljačke kulture u prostoru i vremenu. U (Jasna Čapo Žmegač ... et.al., ur.): *Hrvatska etnografija: svagdan i blagdan hrvatskoga puka*, Zagreb: Matica hrvatska, 9–22.
- ČAPO-ŽMEGAČ, Jasna. 2000. Odjeci dekapitacije vola u Pupnatu na otoku Korčuli: Hrvati između tradicionalizma i modernizma. *Narodna umjetnost* 37/2:9–25,.
- GAMULIN, Jelena. 1987. Alkarsko oružje. U (ur. odbor Rajko Bobot et.al.): *Sinjska alka*, Beograd: Jugoslavenska revija i Sinj: Viteško alkarsko društvo, 92–98.
- HOBBSAWM, Eric. 1983. Introduction: Inventing Traditions. U (ur. E. Hobsbawm & T. Ranger): *The invention of tradition*, Cambridge: Univerity Press, 1–14.

- JURIĆ, Šime. 1960. Sinjska alka prema sredovječnim igrama. *I seljenički kalendar 1960*:188–193.
- JURIĆ, Šime. 1965. *Sinjska alka: informativni vodič po Cetinskoj krajini*. Odbor za proslavu 250. godišnjice Sinjske alke, Sinj.
- JURIĆ, Šime. 1981. Pjesma o Sinjskoj alki iz 1827. godine. *Arheološka i historijska baština Cetinske krajine, Zbornik Cetinske krajine 2*:187–197. Sinj: Kulturno društvo "Cetinjanin".
- JURIĆ, Šime. 1987. Iz povijesti Alke. U (ur. odbor Rajko Bobot...et. al.): *Sinjska alka*, Beograd: Jugoslavenska revija i Sinj: Viteško alkarsko društvo, 58–69.
- JURIĆ, Šime. 1988. *Dokumenti i književna građa o Sinjskoj alki*. Split: Logos.
- KLEN, Danilo. 1976. Viteška natjecanja i trke na prstenac u Istri. U (ur. Mario Kaklčić): *Barban i Barbanština*, Izdavačka zajednica Čakavskog sabora, 183–196.
- KRETZENBACHER, Leopold. 1966. Vom antiken Rekrutendrilla zum mittelalterlichen Reiterspiel. U: *Ringreiten, Rolandspiel und Kufenstechen: Sportliches Reiterbrauchtum von heute als Erbe aus abenländischer Kulturgeschichte*, Klagenfurt, 14–19.
- KRETZENBACHER, Leopold. 1966. Festliche Reiterspiele von Venedig bis Byzanz. U: *Ringreiten, Rolandspiel und Kufenstechen: Sportliches Reiterbrauchtum von heute als Erbe aus abenländischer Kulturgeschichte*, Klagenfurt, 62–80.
- KURET, Niko. 1963. *Ziljsko stehvanje in njegov evropski okvir*. Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti.
- LJUBIČIĆ, Boris (ur.). 2001. *Alka*. Sinj: Viteško alkarsko društvo.
- LJUBIĆ, Šime. 1846. Običaji kod Morlakah u Dalmaciji. XVIII. Tanci i igre, *Zora Dalmatinska 3*, 33:260–261.
- MARKOVIĆ, Ivan. 1998 [1898]. *Sinj i njegovo slavlje*. Sinj: Franjevački samostan.
- MILINOVIĆ, Šimun. 1875. Hrvatske uspomene iz Dalmacije. *Vienac 1*/16; 17; 18:257–260; 277; 292–295.

- MILINOVIĆ, Šimun. 1863. O Sinju u Dalmaciji i okolišnim starinama. *Arkiv za povjestnicu jugoslavensku* VII:129–145, Zagreb: Društvo za jugoslavensku povjestnicu i starine.
- Narodna umjetnost*, br. 24, 1987.
- NEDELJKOVIĆ, Dušan. 1962. Otkud i zašto Sinjska alka. *Narodno stvaralaštvo folklor* 3–4:270–271.
- NIKOLIĆ, Desanka. 1964a. Prilog proučavanju Sinjske alke. *Narodno stvaralaštvo-folklor* 11:807–813.
- NIKOLIĆ, Desanka. 1964b. Alaj-čauš u Sinjskoj alki. U: *Rad X Kongresa Saveza folklorista Jugoslavije*, Cetinje: Savez udruženja folklorista Jugoslavije, 323–237.
- RIHTMAN-AUGUŠTIN, Dunja. 1987. Njemački pojmovi "Sitte und Brauch" i poimanje običaja u našoj etnologiji. *Narodna umjetnost* 24:83–92.
- RIHTMAN-AUGUŠTIN, Dunja. 2000. *Ulice moga grada*. Beograd: Čigoja štampa.
- RIHTMAN-AUGUŠTIN, Dunja. 2001. *Etnologija i etnomit*. Zagreb: ABS 95.
- SOLDO, Josip i Jeronim ŠETKA (ur.). 1965. *Sinjska spomenica 1715–1965*. Sinj: Franjevački Provincijalat.
- STULLI, Bernard. 1967–68. Kroz historiju Sinjske krajine. *Narodna umjetnost* 5–6:5–93.
- Statut Sinjske alke iz 1833. g., www.zemris.fer.hr/~pol./sinj/sinjskaalka.html
- Statut Viteškog alkarskog društva iz 1991. g., www.zemris.fer.hr/~pol./sinj/sinjskaalka.html
- ŠIMUNOVIĆ, Dinko. 1998. *Alkar*. Zagreb: SysPrint.
- ŠUNDRICA, Zdravko. 1981. O igri alke u starom Dubrovniku. *Dubrovnik* 24,1–2:31–46
- VIDOVIĆ-BEGONJA, Ilda. 1987. Alkarska nošnja. U (ur. odbor Rajko Bobot...et. al.): *Sinjska alka*, Beograd: Jugoslavenska revija i Sinj: Viteško alkarsko društvo, 78–91.

- VITEZ, Zorica. 2000. Obnove i lokalna značenja običaja: kumpanije na otoku Korčuli. *Narodna umjetnost* 37/2:27–46.
- VRDOLJAK, Jeronim (Imoćanin). 1846. Kopjoigra (Giostra). *Zora dalmatinska* 3, 25; 26:199–200; 206–207.
- VULETIĆ, Bruno. 1987. Tito i Sinjska alka. U (ur. odbor Rajko Bobot... et. al.): *Sinjska alka*, Beograd: Jugoslavenska revija, Sinj: Viteško alkarsko društvo, 70–72.
- VUČIĆ, Petar. 1998. *Hrvatski duh alke: simbolika i filozofija hrvatske povijesti*. Zagreb: Consilium.
- VUKUŠIĆ, Ana-Marija. 2002. Transformacija pojma viteštva u Sinjskoj alki. *Etnološka tribina* 25:9–26.
- VUKUŠIĆ, Ana-Marija. 2004. *Etnološka analiza opstojnosti Sinjske alke*. Magistarski rad, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, neobjavljeno.
- VUKUŠIĆ, Ana-Marija. 2005. Suvremenost, tradicija i sjećanje: Sinjska alka. *Narodna umjetnost* 42/2:93–108.
- ZEČEVIĆ, Divna. 1989. Transformacija legende o čudu Gospe Sinjske iz 1715. godine u hrvatskoj usmenoj i pisanoj književnosti. *Zbornik Cetinske krajine*, knj. 4:199–217, Sinj: Kulturno društvo "Cetinjanin".

NOTES ON THE *SINJSKA ALKA* AND THEIR APPLICABILITY IN ETHNOLOGICAL RESEARCH

Summary

The author in this paper discusses articles written on *Sinjska Alka* in the period from the end of the 18th and the beginning of the 19th until the present day. Since this paper was mostly re-written from her MA thesis, in the introductory paragraph the author outlines the background of her interest in *Sinjska Alka* as the topic of her research.

The research on the durability of *Sinjska Alka*, the relationship between tradition in modernity embedded in it and its role in the construction of the identity of the population of the region of Cetinska Krajina have brought the author to the conclusion that the image and the perception of *Alka* in different historical and political moments of its' 300 years long existence, was significantly determined by the character of its media coverage. The author has divided written contributions on *Alka* according to the periods of their publication partially linking the ways in which *Alka* was represented with different historical-political and social-cultural contexts at the moment of their appearance. She also analyzed ethnological articles written on the subject, seeing them as a starting point for a more professional approach to this topic.

Key words: *Sinjska alka*, bibliography, ethnology, history